

8 NOVEMBER 2000

Lieve Franklin,

Er gebeurde vanmiddag iets heel onbenulligs en ik weet niet goed waarom ik sindsdien de behoefte voel om je te schrijven. Maar wat ik misschien nog wel het ergst mis nu we niet meer bij elkaar zijn, is dat ik niet meer kan vertellen wat ik die dag heb beleefd. Je zou het kunnen vergelijken met de muizen die een kat voor je neerlegt: het zijn kleine, nederige presentjes die stellen elkaar aanbieden nadat ze in verschillende achtertuinen op strooptocht zijn geweest. Als je nog steeds in mijn keuken te vinden zou zijn en een volkorenboterham met pindakaas en nootjes stond te smeren terwijl het bijna etenstijd was, zou ik nauwelijks de tijd hebben genomen om de boodschappentassen neer te zetten – waarvan er een een helder, kleverig kwijlspoor achterliet – voordat ik je vertelde wat me was overkomen. Ik zou het zelfs nog hebben gezegd vóórdat ik bestraffend zou hebben opgemerkt dat we vanavond pasta eten en dat je dus beter niet die hele boterham op kunt eten.

Vroeger waren mijn verhalen natuurlijk exotische importproducten uit Lissabon en Kathmandu. Maar eigenlijk wil niemand graag verhalen uit het buitenland horen en ik merkte aan je veelzeggende beleefdheid dat je leuke anekdotes uit de buurt stiekem leuker vond, zoals een verhaal over een zonderlinge ontmoeting met een tolbeambte op de

George Washington Bridge. Verslagen van aardige, alledaagse gebeurtenissen bevestigden jouw mening dat ik met al mijn buitenlandse reizen eigenlijk valsspeelde. Mijn souvenirs – een pakje met enigszins oudbakken Belgische wafels – hadden een kunstmatig magisch sausje gekregen doordat ze van ver kwamen. Net als bij die snuisterijen die Japanners elkaar geven – een doosje in een tasje, in een doosje in een tasje – bestond de glans van mijn cadeautjes uit den vreemde eigenlijk alleen maar uit de verpakking. Het is een aanzienlijk grotere prestatie om tussen de vertrouwde, alledaagse troep van de staat New York rond te wroeten en tijdens een tripje naar de Grand Union-supermarkt in Nyack een opmerkelijk moment te scoren.

Daar vindt mijn verhaaltje trouwens plaats. Het ziet ernaar uit dat ik eindelijk doorheb wat jij me altijd probeerde te leren, namelijk dat mijn vaderland net zo exotisch en zelfs zo gevaarlijk is als Algerije. Ik liep langs de zuivelproducten en had niet veel nodig. Ik heb tegenwoordig sowieso niet veel nodig. Ik eet nooit meer pasta nu jij er niet meer bent om het leeuwendeel van de schaal op je bord te scheppen. Ik mis je eetlust, echt waar.

Ik vind het nog steeds moeilijk om me in het openbaar te begeven. In een land dat bij de Europeanen bekendstaat om zijn 'gebrek aan historisch besef' zou je denken dat ik gebruik kon maken van Amerika's beroemde geheugenverlies, maar helaas is dat niet het geval. Bij iedereen in deze 'gemeenschap' lijkt het voorval nog vers in het geheugen te liggen, al is het op de dag af nu een jaar en acht maanden geleden. Ik moet me dus op het ergste voorbereiden wanneer ik door mijn voorraad heen ben en boodschappen moet doen. O, voor de caissières van de supermarkt aan Hopewell Street is de nieuwigheid er wel af en daar kan ik een pak melk ko-

pen zonder vuile blikken te krijgen, maar onze vertrouwde Grand Union blijft een uitdaging.

Ik heb daar altijd het gevoel dat ik er eigenlijk niet mag lopen. Om dat te compenseren, dwing ik mezelf mijn schouders en rug te rechten. Ik weet nu wat ze bedoelen met 'met opgeheven hoofd lopen' en ik verbaas me er soms over dat je je met zo'n kaarsrechte houding zo anders kunt gaan voelen. Als ik trots mijn neus en kin in de lucht steek, heb ik iets minder de neiging om door de grond te zakken.

Ik stond te dubben of ik middelgrote of grote eieren zou nemen toen ik in de richting van de yoghurt keek. Een paar meter verderop zag ik een klant met zwart, pluizend haar dat alleen nog maar aan de uiteinden krulde en op de kruin een paar centimeter grijs liet zien. Ze had dus een uitgegroeide permanent. Haar lavendelkleurige bloes en bijpassende rok waren misschien ooit modieus geweest, maar nu trok de bloes onder haar armen en benadrukte de aangerimpelde rok haar brede heupen. De kleren moesten nodig gestreken worden en op de schoudevullingen was vaag een verschoten streepje van een klerhanger te zien. Een outfit die helemaal achter uit de kast was gekomen, concludeerde ik, kleding die je alleen maar pakt als al je andere kleren vuil op de vloer liggen. Toen de vrouw haar hoofd in de richting van de smeltpaas draaide, zag ik een dubbele kin.

Probeer maar niet te raden wie het was, want uit die beschrijving zou je haar nooit herkennen. Ze was ooit zo neurotisch slank. Ze had vroeger van die scherpe hoeken en zag er zo mooi en verzorgd uit dat ze wel een ingepakt cadeautje leek. Het is misschien romantischer om je rouwende mensen met holle, uitgemergelde wangen voor te stellen, maar ik heb zo'n idee dat je net zo efficiënt met bonbons kunt rouwen als met kraanwater. Daarnaast zijn er vrouwen die niet

slank en verzorgd willen blijven om hun echtgenoot te plezieren, maar om niet uit de toon te vallen naast hun dochter, en die prikkel is ze inmiddels kwijt.

Het was Mary Woolford. Ik ben er niet trots op, maar ik kon haar niet onder ogen komen. Mijn hoofd tolde. Mijn handen werden nat van het zweet toen ik onhandig met de eierdoos frutselde om te kijken of de eieren wel heel waren. Ik probeerde te kijken als een supermarktklant die zich opeens herinnerde dat ze iets uit de volgende gang moest hebben en slaagde erin om de eieren op het kinderzitje te zetten zonder me om te draaien. Toen ik me weghaastte om die zogenaamde boodschap te halen, liet ik het karretje staan, omdat de wieltjes piepten. Ter hoogte van de soep kwam ik weer op adem.

Ik had erop voorbereid moeten zijn en vaak ben ik dat ook, vaak zet ik me voor niets schrap en ben ik voor niets op mijn hoede. Maar ik kan niet voor elk onbenullig boodschapje die volledige, kletterende wapenrusting aantrekken en trouwens, wat kan Mary me nu nog aandoen? Ze heeft haar uiterste best gedaan door me voor de rechter te dagen. Toch wilde mijn hart maar niet rustig worden en durfde ik niet meteen terug naar de zuivel te lopen, zelfs niet toen ik besepte dat ik de geborduurde tas uit Egypte met mijn portemonnee in het karretje had laten liggen.

Dat was trouwens de enige reden waarom ik niet meteen naar de uitgang van de Grand Union ben gelopen. Uiteindelijk zou ik terug naar mijn tas moeten sluipen, dus daarom bleef ik een poosje peinzend naar de blikken aspergesoep met kaas van Campbell's staan staren, waarbij ik verstrooid bedacht dat Warhol de nieuwe etiketten afgrijselijk zou vinden.

Tegen de tijd dat ik terugsliep, was de kust weer veilig. Ik

pakte mijn karretje en deed meteen weer of ik een drukbezette, werkende vrouw was die tussen de bedrijven door even de huishoudelijke klusjes opknapte. Een bekende rol, zou je denken, maar het is zo lang geleden dat ik mezelf op die manier zag dat ik bijna zeker wist dat de mensen die vóór me in de rij bij de kassa stonden mijn ongeduld niet zagen als de dwingende houding van een tweeverdiener voor wie tijd geld is, maar als de klamme, jachtige paniek van iemand die op de vlucht is.

Toen ik mijn bonte verzameling boodschappen uit het karretje haalde, voelde de eierdoos plakkerig aan en vond de caissière het nodig om hem open te maken. Ik begreep het meteen. Mary Woolford had me dus toch gezien.

‘Ze zijn alle twaalf kapot!’ riep het meisje uit. ‘Ik zal vragen of ze een ander doosje voor u pakken.’

Ik hield haar tegen. ‘Nee, nee,’ zei ik. ‘Ik heb haast. Ik neem ze zo wel mee.’

‘Maar ze zijn allemaal...’

‘Ik neem ze zo wel mee!’ De beste manier om mensen in dit land zover te krijgen dat ze meewerken, is doen of je een beetje gestoord bent. Nadat het meisje de streepjescode nadrukkelijk met een tissue had schoongeveegd, scande ze de eieren en veegde ze haar handen met rollende ogen aan het doekje af.

‘Khatchadourian,’ las het meisje voor toen ik haar mijn betaalpas gaf. Ze zei het met luide stem, alsof ze het tegen de wachtende klanten in de rij had. Het was laat in de middag, echt het tijdstip voor een naschools baantje. Dat kon ook wel kloppen, want het meisje zag eruit alsof ze een jaar of zeventien was. Ze had een van Kevins klasgenoten kunnen zijn. O, ik weet best dat er een stuk of vijf middelbare scholen in deze buurt zijn en dat ze ook best een nieuwkomer uit

Californië had kunnen zijn die hier nog maar pas met haar familie woonde, maar bij het zien van haar blik leek dat laatste me niet waarschijnlijk. Ze staarde me onvriendelijk aan. ‘Die naam hoor je niet vaak.’

Ik weet niet goed wat me bezielde, maar ik ben het zo vreselijk beu. Het is echt niet zo dat ik geen schaamte ken. Wat zeg ik, al mijn schaamte is inmiddels al naar buiten gekomen en mijn hele lijf glibbert van de plakkerige, slijmerige smet die als restant daarvan is overgebleven. Het is een emotie waar je niets mee opschiet. ‘Ik ben de enige Khatchadourian in de hele staat New York,’ bitste ik voordat ik mijn pasje uit haar handen griste. Ze gooide mijn eieren in een zak, waar ze nog wat meer kwijl produceerden.

En nu ben ik dan thuis, of wat daar dan voor doorgaat. Jij bent hier natuurlijk nog nooit geweest, dus sta me toe mijn huis te beschrijven.

Je zou ervan schrikken, niet in de laatste plaats omdat ik toch in Gladstone blijf nadat ik aanvankelijk zo’n probleem van de verhuizing naar de voorsteden had gemaakt. Maar ik wil niet al te ver naar Kevin hoeven rijden en daarnaast is het niet belangrijk of mijn burens vergeten wie ik ben, hoezeer ik ook naar anonimiteit verlang. Ik wil zélf vergeten wie ik ben, en dat lukt me in een andere stad ook niet. Dit is de enige plaats ter wereld waar iedereen ten volle beseft wat er allemaal in mijn leven is gebeurd, en ik vind het tegenwoordig veel belangrijker om begrepen te worden dan om aardig gevonden te worden.

Nadat ik de advocaten had afbetaald, had ik nog wel een schijntje over om een huisje voor mezelf te kunnen kopen, maar ik vond het juist wel prettig dat je je met huren op geen enkele manier vastlegt. Ook het feit dat ik in een maisonnet-

te woon die net als Tinkertoy-speelgoed uit aan elkaar geknutselde onderdelen lijkt te bestaan, vond ik wel bij mijn gemoedstoestand passen. O, jij zou het hier verschrikkelijk vinden, want de dunne keukenkastjes van spaanplaat gaan dwars tegen je vaders motto 'kwaliteit boven alles' in. Maar ik voel me juist thuis tussen materiaal dat het bijna begeeft.

Alles is hier krakkemikkig. De steile trap naar de eerste verdieping heeft geen leuning, waardoor het extra spannend wordt om na drie glazen wijn met hoogtevrees naar boven te lopen en naar bed te gaan. De vloeren kraken, de kozijnen lekken en het hele huis ademt een zekere breekbaarheid en gebrek aan zelfvertrouwen uit, alsof het hele gebouw elk moment domweg in elkaar kan zakken. Langs het plafond in de woonkamer is een draad gespannen die onder stroom staat, en daaraan hangen roestige kleerhangers met piepkleine halogeenlampjes. De lampjes hebben de neiging om aan en uit te gaan, en hun knipperlichtgedrag draagt bij aan het aan-uit-aan-uitgevoel waarvan mijn nieuwe leven doordrongen is. De draden van mijn enige telefoonaansluiting zitten los, en ook dat draagt bij aan dat gevoel. Mijn onzekere verbinding met de buitenwereld bungelt aan twee slecht gesoldeerde draadjes en is vaak afgesloten. De huisbaas heeft me een fatsoenlijk fornuis beloofd, maar ik heb eigenlijk geen bezwaar tegen het kookplaatje, waarvan het controlelampje niet meer brandt. De kruk aan de binnenkant van de voordeur zit los en ik trek hem er vaak af. Tot nu toe ben ik er elke keer in geslaagd om hem er weer op te zetten, maar de kale pen die uit het slot steekt, plaagt me met herinneringen aan mijn moeder: niet in staat om het huis te verlaten.

Ik besef ook dat mijn maisonnette altijd de neiging heeft om het uiterste van zijn krachten te vergen. De verwarming doet het nauwelijks en de warmte komt als een muffe, opper-

vlaakkige ademhaling van de radiatoren af. Hoewel het pas begin november is, heb ik de knoppen van alle radiatoren al helemaal openstaan. Onder de douche gebruik ik alleen maar warm water zonder de koude kraan open te draaien. Het water is net warm genoeg om me niet te laten rillen, maar mijn wasbeurt wordt minder prettig doordat ik weet dat ik daarna geen warm water meer heb. De koelkast staat op zijn hoogste stand, maar de melk blijft maar drie dagen goed.

Wat de inrichting betreft, die is zo belachelijk dat ik het wel passend vind. De benedenverdieping is met de Franse slag in een felgele tint geschilderd die pijn aan je ogen doet. De verf is zo slordig op de muren gesmeerd dat je het onderliggende wit er soms doorheen ziet, alsof er met vetkrijt op de muren is getekend. In mijn slaapkamer op de eerste verdieping zijn de muren zo amateuristisch in een aquatint gesponsd dat het wel een kliederwerkje van de basisschool lijkt. Dit onzekere huisje lijkt op de een of andere manier niet helemaal écht, Franklin, net als ik.

Toch hoop ik dat je geen medelijden met me hebt, want het is echt niet mijn bedoeling om je medelijden te wekken. Als ik had gewild, had ik vast wel een luxueuzer onderkomen kunnen krijgen. Op een bepaalde manier vind ik het hier wel prettig. Het lijkt of het niet menens is, alsof ik het maar speel. Ik woon in een poppenhuis. Zelfs het meubilair heeft de verkeerde afmetingen. De eettafel komt tot mijn borst, waardoor ik me net een klein kind voel, en het nachtkastje waarop ik deze laptop heb neergezet, is veel te laag om te typen. Het is ongeveer zo hoog dat je er kokoskoekjes en ananassap voor kleuters op zou zetten.

Misschien is deze rare, onvolwassen sfeer een van de redenen waarom ik gisteren niet ben gaan stemmen. Ik ben de presidentsverkiezingen gewoon vergeten. Alles om me heen

lijkt heel ver van me af te staan. En nu lijkt het land niet eens meer een stevig anker in mijn ontheemde leven te zijn, maar net als ik in een surreële wereld te zijn beland. De stemmen zijn geteld, maar net als in een verhaal van Kafka lijkt niemand te weten wie er heeft gewonnen.

En ik heb een dozijn eieren, of wat daarvan over is. Ik heb de restanten in een kom gegoooid en er de stukjes eierschaal uitgevist. Als jij hier was, zou ik een lekkere omelet voor ons klaarmaken, met stukjes aardappel, koriander en dat ene theelepeltje suiker dat net het geheim van het recept is. Nu ik in mijn eentje ben, giet ik ze in een pan, maak ik er roereieren van en zit ik er met een stuurs gezicht in te prikken. Maar ik eet ze wel op. Op een bepaalde manier had Mary's gebaar toch wel iets elegants.

In het begin moest ik letterlijk kokhalzen bij de gedachte aan eten. Als ik bij mijn moeder in Racine op bezoek ging, werd ik groen bij het zien van haar gevulde dolma's, ook al had ze de hele dag druivenbladeren geblancheerd en de vulling van lamsvlees en rijst in keurige pakketjes gerold. Ik herinnerde haar eraan dat ze in de vriezer konden. Als ik me op weg naar Harveys advocatenkantoor langs de delicatessenzaak op 57th Street in Manhattan haastte, draaide mijn maag zich om bij de pittige geur van pastramivet. Maar de misselijkheid ging voorbij en ik miste het gevoel. Toen ik na vier of vijf maanden honger begon te krijgen – begon te rammelen van de honger, om precies te zijn – vond ik het niet passend dat ik zo'n trek had. Daarom bleef ik me voordoen als een vrouw die alle belangstelling voor eten had verloren.

Maar een klein jaar later besepte ik dat ik het toneelstukje voor niets opvoerde. Het interesseerde niemand of ik vel over been werd. Wat had ik dan verwacht? Dat jij mijn rib-

benkast met die enorme kolenschoppen zou omvatten en me boven je hoofd zou tillen met de verwijtende woorden die iedere westerse vrouw graag wil horen: 'Je bent te mager'?

Daarom ontbijt ik nu elke ochtend met een kop koffie en een croissant en haal ik elk kruimeltje met een natte vinger van mijn bord. Deze lange avonden gaan voor een deel op aan het zorgvuldig snijden van kool. Een doodenkele keer rinkelt mijn telefoon om me uit te nodigen mee uit te gaan, en ik heb zelfs een paar keer nee gezegd. Meestal zijn die uitnodigingen afkomstig van vrienden uit het buitenland, die me van tijd tot tijd mailen maar die ik al jaren niet meer heb gezien. Het zijn vooral vrienden die het nog niet weten, en ik kan altijd horen óf ze het weten. De argelozen zijn altijd te lawaaiig, terwijl de ingewijden beginnen met een respectvol gestotter en de zachte fluistertoon die je in de kerk zou gebruiken. Natuurlijk wil ik het verhaal niet vertellen. Ik zit ook niet te wachten op het sprakeloze medeleven van vrienden die 'niet weten wat ze moeten zeggen' en het verder aan mij overlaten om mijn hart uit te storten omdat we anders geen tafelgesprek hebben. Maar de ware reden waarom ik de uitnodigingen afslaan en zeg dat ik het te 'druk' heb, is dat ik doodsbang ben dat we allebei een salade bestellen, dat de rekening arriveert en dat het dan pas acht of negen uur 's avonds is en ik terug naar mijn kleine maisonnette moet zonder dat ik iets te snijden heb.

Vroeger, toen ik altijd voor Op goed geluk op pad was, zat ik elke avond in een ander restaurant, waar de obers Spaans of Thais spraken en er rauwe, gemarineerde vis of hond op de menukaart stond. Na die lange periode is het grappig dat ik zo op mijn gedisciplineerde dagelijkse routine gefixeerd ben geraakt. Ik doe mezelf op een afschuwelijke